

OVERZICHT DER BESCHIKBARE GEGEVENS OVER INSECTENPLAGEN IN ONZE BOSSEN EN ANDERE HOUTOPSTANDEN IN HET JAAR 1951 ¹⁾

(A survey of the available data on insect pests in forests and other ligneous growths
in the Netherlands in 1951. With a summary).

[453 (492)]

door

E. T. G. ELTON en H. F. H. BLANKWAARDT

(I.T.B.O.N., „Mariëndaal”, Oosterbeek)

Ook dit overzicht is samengesteld uit gegevens, die voor het grootste gedeelte werden verstrekt door de „waarnemers” van het Comité ter Bestudering en Bestrijding van Insectenplagen in Bossen. Hun werd dit jaar niet alleen verzocht de gewone enquête-formulieren in te vullen, maar ook speciale formulieren, die betrekking hadden op het optreden van de eerste generatie van de gewone dennenbladwesp (zie onder het hoofd „gewone dennenbladwesp” op p. 8). Voor alle ondervonden medewerking past hier een woord van dank.

De namen der insecten komen overeen met die der „Nederlandse Bosinsecten” (3) voor zover zij daarin worden genoemd. De niet daarin genoemde soorten zijn hier alleen met de wetenschappelijke naam aangegeven, tenzij een algemeen gebruikelijke Nederlandse naam reeds bestond. De plantennamen komen overeen met „De namen onzer voornaamste Houtgewassen” (4).

Meikevers en engerlingen (Melolontha sp.).

Uit Nederhemert (Bommelerwaard) werd ons zware aantasting van loofhout door meikevers (dus de volwassen kevers) gemeld. In een kwekerij bij Maarn trad matige aantasting van douglaszaailingen door engerlingen op. In het Duitse gebied langs de Limburgse grens werd veel last van engerlingen ondervonden.

Grote dennensnuitkever (Hylobius abietis L.)

Zware aantastingen kwamen dit jaar niet voor. Matige aantastingen werden ons gemeld uit Keppel, Erp, Moergestel en Oostelbeers; lichte aantastingen uit Wolfheze (Gld.), Leersum, Ravestein en Stiphout. Slechts uit Leersum en Erp werd schade aan grovedennen gemeld, in alle andere gevallen betrof het lariks en douglas.

Dennensnuitkever (Pissodes piniphilus Hbst.)

Een matige aantasting van grovedennen bij Wolfheze.

Elzensnuitkever (Cryptorrhynchus lapathi L.)

Matige aantastingen van els en populier in de N.O. Polder.

¹⁾ Verschijnt tegelijk als mededeling van het Comité ter Bestudering en Bestrijding van Insectenplagen in Bossen, No. 23.

Brachonyx pineti Payk.

Dit zeer kleine kevertje, waarvan de larven zich in de bases der naalden van grovedennen ontwikkelen, is in Nederland steeds zeer algemeen, zonder nochtans ooit veel schade te doen. Dit jaar waren zij in een jonge aanplant van groveden bij Schaarsbergen talrijker dan gewoonlijk, de schade was echter zeer gering.

Grijze dennensnuitkever (*Brachyderes incanus* L.)

Matige aantasting van douglas bij Oostelbeers (N.B.) en een lichte aantasting van grovedennen ten Z. van Hilversum.

Strophosomuskevers (*Strophosomus* sp.)

Een zware aantasting van grovedennen door deze kevertjes werd geconstateerd bij Halsteren (N.Br.). Lichtere aantastingen kwamen voor bij Leuvenum (douglas), Hilversum (lariks) en Bergen op Zoom (groveden). In het laatste geval kon de betrokken soort gedetermineerd worden, het was *Strophosomus capitatus* de G.

Dennenscheerder (*Myelophilus piniperda* L.)

Er werden in 1951 geen zware aantastingen gemeld en slechts één matige, n.l. bij Appelscha. Lichte aantastingen kwamen voor bij Willemsoord, Steenwijkerwold, Gortel (Veluwe), Hoenderloo, Rhenen, de Vuursche, Alkmaar, Mook en Bergen (L.). Bij Alkmaar werden Oostenrijkse dennen aangetast, in alle andere gevallen grovedennen.

Sparrenbastkever (*Dendroctonus micans* Kugel.)

Bij 's Heerenberg kwam een lichte en secundaire aantasting van fijnsparren voor.

Grote berkenspinkever (*Ekkoptogaster ratzeburgii* Janson)

Enige berken bij Arnhem en Leersum bleken door de larven van deze (secundaire) bastkever te zijn aangetast.

Elzenhaantje (*Agelastica alni* L.)

Ernstige aantastingen door deze kevers en hun larven kwamen voor bij Steenwijkerwold, Barneveld, Langbroek (U.), Eindhoven, en Oirschot; matige aantastingen bij Gees, Schoonlo, Staphorst en de Rips. In de N.O. Polder kwamen matige en lichte aantastingen voor. Zowel grijze- als zwarte elsen werden aangetast.

Eikenaarvlo (*Haltica eruae* Ol. = *H. quercetorum* Foudr.)

In 1950 werd voor het eerst na twee jaar een geval van matige vreterij gemeld. (Gaasterland). Dit jaar werd matige vreterij gemeld uit Drente, o.a. Gees en Schoonlo en lichte vreterij uit de omgeving van Wolfheze.

Heidehaantje (*Lochmaea suturalis* Thoms.)

Voor het eerst sinds de jaren 1945/46 deden zich weer gevallen van aantasting voor en wel bij Schoorl, Castricum en Bakkum. In alle drie de gevallen waren het vrij sterke aantastingen.

Wilgenhaantjes (*Phyllodecta* sp.)

In grienden bij Raalte en Someren werd een matige, bij Staphorst een

lichte aantasting door deze kevertjes en hun larven geconstateerd. Behalve de gewone, blauwe en groene kevertjes (*Phyllodecta*-soorten) werden bij Raalte ook lichter gekleurde, als „grijs of geel” beschreven exemplaren aangetroffen. Deze laatste kunnen behoren tot de soorten *Lochmaea capreae* L. en/of *Galerucella lineola* Fabr.

Grote populierenboktor (*Saperda carcharias* L.) en andere in populieren voorkomende boktorren (*Lamia textor* L., *Aromia moschata* L.)

De aantastingsbeelden dezer boktorsoorten zijn soms moeilijk te onderscheiden van die van andere houtborende insecten zoals de wilgenhoutrups, elzensnuitkever enz. zodat verwarring daarmee niet geheel uitgesloten kan worden geacht. Onderling zijn de aantastingsbeelden der bovengenoemde drie soorten in het geheel niet van elkaar te onderscheiden, tenzij men de larven in handen kan krijgen. Dit laatste is ons in enige der hieronder te noemen gevallen gelukt.

Bij Giethoorn kwam een zware aantasting van populieren voor. Enige uit het hout verkregen larven bleken te behoren tot de grote populierenboktor (*Saperda carcharias* L.), de weverbok (*Lamia textor* L.) en de muskus- of rozenbok (*Aromia moschata* L.)¹⁾. Bij Boxmeer waar eveneens een hevige aantasting voorkwam, werden slechts larven van de grote populierenboktor¹⁾ gevonden.

Voorts bereikte ons een bericht van een vrij zware aantasting door boktorren van populieren langs het Beatrixkanaal (N.Br.). Ook te Delft werden populieren der stadsbeplantingen aangetast door boktorlarven, waarschijnlijk van de grote populierenboktor.

Kleine populierenboktor (*Saperda populnea* L.)

Lichte aantastingen van waardeloze populieren-opslag bij Heino en Arnhem werden door ons waargenomen.

Muskus- of rozenbok (*Aromia moschata* L.)

Hierboven werd deze soort reeds genoemd als een beschadiger van populierenstammen. Ook uit een wilgenstam der stadsbeplantingen te Delft werden enige larven¹⁾ dezer soort verkregen.

Ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustri* L.)

Een lichte aantasting van essen door deze soort werd ons uit de N.O. Polder gemeld.

Rode wilgenhoutrups (*Cossus cossus* L.)

Daar het aantastingsbeeld van deze soort soms moeilijk te onderscheiden is van dat van andere houtborende insecten is verwarring met deze andere insecten niet geheel uitgesloten. Die der hieronder te noemen gevallen welke nauwkeurig onderzocht en geverifieerd konden worden zijn met een * aangegeven.

Zware aantastingen werden ons gemeld uit Giethoorn* (populier en wilg), Amersfoort (berk), Haamstede (els, wilg en populier) en Rilland-Bath* (populier). Matige aantastingen kwamen voor langs de straat-

¹⁾ Dr F. I. van Emden te Londen was zo vriendelijk de larven voor ons te determineren.

wegen Meppel—Steenwijk * (inl. eiken), Steenwijk—Wolvega * (inl. eiken) en Hengelo—Enschede * (inl. eiken) en voorts in de stadsbeplantingen te Delft * (populier en meidoorn). Lichte aantastingen kwamen voor bij Steenwijkerwold * (wilg en vruchtbomen), Elden * (Betuwe) (noot), Elst * (es en wilg), Leersum * (een enkele beuk) en in de straatbeplantingen te Goes.

Horzelvlinder (*Trochilium apiformis* Cl.)

Lichte aantasting van populieren door larven dezer soort kwam voor in de stadsbeplantingen te Delft en bij Elst (Gld.).

Sciapteron tabaniformis Rott.

Op Walcheren werd vrij veel schade ondervonden van de rupsen van deze vlinder, welke in stammen en takken van populieren leven. In het Amsterdamse Bos kwam een matige aantasting voor in een laan met populieren, bij Wageningen een lichte aantasting.

Bastaardsatijnvlinder (*Euproctis chrysoorrhoea* L. = *Nygmia phaeorrhoea* Don.)

Ernstige aantastingen werden ons gemeld uit Texel (duindoorn), den Helder (iep, meidoorn) en Sittard (eiken). Matige aantastingen werden geconstateerd langs de weg Grave—den Bosch en de omgeving daarvan (inl. en Amer. eik) en bij Zeeland (N.Br.) (inl. eiken). Lichte aantastingen traden op bij Arnhem (div. loofbomen) en in de straatbeplantingen te Amsterdam (iepen).

In het duingebied van het Provinciale Waterleidingbedrijf Noord-Holland werd dit jaar slechts sporadisch aantasting van duindoorns geconstateerd. Sedert vele jaren wordt de soort hier bestreden door het uitknippen der winternesten. Ook langs de weg Grave—den Bosch worden reeds enige jaren achtereen door de Plantenziektenkundige Dienst bestrijdingen uitgevoerd, in dit geval echter door behandeling met insecticiden.

Satijnvlinder (*Leucoma salicis* L.)

Lichte aantasting van populieren in de N.O. Polder.

Plakker (*Ocneria* (= *Lymantria*) *dispar* L.)

Zeer sterke aantasting van inlandse eiken aan de rijksweg Grave—den Bosch.

Ringelrups (*Malacosoma neustria* L.)

Matige aantastingen van inl. eiken aan de rijksweg tussen Grave—den Bosch en van iepen in de straatbeplantingen te Amsterdam.

Kastanje uil (*Acronicta aceris* L.)

Te Alkmaar werden paardenkastanjes plaatselijk ernstig door deze rupsen aangetast.

Groene eikenbladroller (*Tortrix viridana* L.) en andere bladvreterende rupsen van de eik.

Evenals in 1950 werd ook dit jaar weinig „voorjaarsvreterij” aan eiken-

loof geconstateerd. Er werden slechts lichte aantastingen gemeld en wel uit Denekamp en Bergen (N.H.). In beide gevallen werd de vreterij aan de groene eikenbladroller toegeschreven.

Dennelotrups (*Retinia* (= *Evetria*) *buoliana* Schiff.)

Matige aantastingen werden gemeld uit de omgeving van Haarle en Hellendoorn. Lichte aantastingen kwamen voor in het Amsterdamse Bos en in de omgeving van Breda. Steeds werden grovedennen aangetast; in het Amsterdamse Bos echter ook Oostenrijkse dennen.

Retinia (= *Evetria*) *sylvestrana* Curt.

Uit Vlieland, Schoorl en Bergen op Zoom ontvingen wij berichten over het bruin worden van naalden van zeedennen. Uit een onderzoek van materiaal uit Schoorl en Bergen op Zoom bleek dat de bruine naalden gemineerd waren door een vlinder-larfe. Eerst in 1952, doch vóór de samenstelling van dit „Overzicht” gelukte het de soort te identificeren¹⁾. In alle drie de gevallen waren het sterke aantastingen.

Lariksmotje (*Coleophora laricella* Hb.)

Het aantal zware en matige aantastingen vertoont een toeneming, vergeleken bij 1950. Zware aantastingen kwamen voor in de bossen der Koninklijke domeinen (Gortel, Niersen, Hoog Soeren) en voorts bij Arnhem, 's Heerenberg, Zeist, de Rips, Breda en Venraai; matige aantastingen bij Willemsoord, Steenwijkerwold, Garderen (Boeschoten), Leuvenum, Hoenderloo, Wolfheze, Rhenen, Breda; lichte aantastingen bij Ommen, (Lemelerberg, Wolfskuil), Den Ham, (O.), Zelhem, Oosterbeek, Groesbeek, Zeist en in het Amsterdamse Bos.

Bij Otterlo, Wageningen en 's-Heerenberg werd ook vreterij van de larven dezer soort aan douglasnaalden waargenomen. In 1949 was dit verschijnsel ook reeds bij Wageningen geconstateerd. Men vindt het alléén waar douglas in de nabijheid van aangetaste lariksen staat. De schade was tot dusver van geen betekenis, behalve misschien bij enkele individuele boompjes, die aan sterke infectie vanuit omliggende lariksen waren blootgesteld. (Zie verder: 8).

Kardinaalsmutsmot (*Hyponomeutha evonymella* Scop.)

Een zware aantasting van kardinaalsmuts bij *Castricum* en een matige in het Amsterdamse Bos.

Heggebladroller (*Cacoecia rosana* L.)

Evenals in 1950 kwamen in de duinterreinen van het Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland op vele plaatsen hevige aantastingen van duindoorns voor. De voornaamste dader was de Heggebladroller. Er was ook vreterij van andere soorten, deze waren vermoedelijk echter niet talrijker dan normaal. Kaalvreterij werd gemeld uit Egmond, *Castricum*, Heemskerk, Wijk aan Zee.

¹⁾ De determinatie van de door ons uitgekweekte vlindertjes danken wij aan Ir G. A. Graaf Bentinck te Amerongen.

Slakvormige bastaardrups van de linde (*Caliroa annulipes* Kgl.)

Evenals in 1950 waren er vrij veel meldingen van zware en matige aantastingen. Zware aantastingen hadden plaats te Amersfoort (*Tilia euchlora* K. Koch), Alkmaar (*T. vulgaris* Hayne, jonge exemplaren), Enkhuizen (*T. cordata* Mill.); matige aantastingen te Amsterdam, Schiedam (*T. euchlora* K. Koch), den Haag (*T. cordata* Mill.), Eindhoven, Helmond (*T. euchlora* K. Koch en *T. cordata* Mill.). Uit Nijmegen werd een lichte aantasting van *T. euchlora* gemeld.

In het Amsterdamse Bos werd een matige aantasting van Gelderse roos waargenomen. Het is echter niet uitgesloten dat deze bastaardrupsen tot een andere *Caliroa*-soort behoorden.

Wilgenbladwesp (*Pteronus salicis* L.)

Kaalvreterij van *Salix vitellina* L. te Enkhuizen.

Pristiphora geniculata Htg. (bastaardrupsen op lijsterbessen)

Op vele plaatsen in het land werden de lijsterbessen door de larven van een bladwesp kaalgevreten. De heer C. F. van de Bunt (Plantenziektenkundige Dienst) deelde ons mede, dat deze larven, althans bij Bennekom en Wageningen tot de hierboven genoemde soort behoorden en dat naar alle waarschijnlijkheid ook de aantastingen elders daaraan moesten worden toegeschreven. Er werden slechts ernstige aantastingen gemeld en wel uit: Arnhem, Oosterbeek, Bennekom, Wageningen, Amersfoort, Zeist, St. Anthonis en Oisterwijk.

Rode dennenbladwesp (*Diprion sertifer* Geoffr.)

In tegenstelling tot 1950 waren er dit jaar wel ernstige aantastingen n.l. bij Uddel, Ede en Oploo. Matige aantastingen werden geconstateerd bij Schaarsbergen (Gld.), de Rips, Kessel; lichte aantastingen bij Bergen (N.H.), Heemskerk en ten Z. van Hilversum. Bij Heemskerk moesten Oostenrijkse dennen het ontgelden; in alle andere gevallen waren het grovedennen. Bij Kessel gingen vele larven vóór de verpopping te gronde, vermoedelijk aan een infectieziekte.

Gewone dennenbladwesp (*Diprion pini* L.)

Daar in 1950 reeds de mogelijkheid van het optreden van plagen kon worden voorzien (1) werd in het voorjaar van 1951 een speciale enquête gehouden naar het optreden van de eerste generatie teneinde zo goed mogelijk ingelicht te zijn omtrent de plaatsen van voorkomen en de omvang en graad der aantastingen. Gehoopt werd, op deze gegevens verwachtingen te kunnen baseren over de aantastingen door de tweede generatie, wat de voorbereidingen voor een eventuele grootscheepse bestrijding aanzienlijk zou vergemakkelijken.

Op de sluitingsdatum van de enquête (1 Juli 1951) waren nog maar enkele berichten binnengekomen en uitsluitend van gevallen die zich nog niet ernstig lieten aanzien. Aanvankelijk leek het dus of het met de eerste generatie wel los zou lopen. Spoedig bleek echter, dat het tegendeel waar was. Er kwam zelfs een zeer sterke eerste generatie, haar optreden was alleen 3 à 4 weken later dan normaal, waarschijnlijk als gevolg van het bijzonder late voorjaar in 1951. Het hoogtepunt der vretelij viel in het laatst van Juli en de eerste dagen van Augustus.

De aantastingen waren hoofdzakelijk beperkt tot twee gebieden, n.l. de streek tussen Haarle en Holten (0) en het gebied binnen de gesloten lijn door de plaatsen Arnhem, Dieren, Laag Soeren, Loenen, Beekhuizen, Apeldoorn, Harskamp, Ede, Bennekom, Arnhem. In het eerstgenoemde gebied (korthedshalve het gebied Haarle/Holten te noemen) sloten de aangetaste complexen steeds bij de oorspronkelijke naemden van 1951 en bij elkaar aan, zodat zeer sterk de indruk werd verkregen dat de plaag zich hier van uit een bepaald centrum had uitgebreid. De aantasting was hier zeer sterk, zo zelfs dat op vele plaatsen de overjarige naalden op raakten en de larven aan de inmiddels bijna volgroeide naalden van hetzelfde jaar begonnen te vreten. Een aantal complexen werd hierdoor met totale kaalvreterij bedreigd en in één daarvan (± 20 ha groot op de „Sprengenbergh”) werd daarom op 20 Juli een bestrijding uitgevoerd (zie voor nadere bijzonderheden : 2).

In het laatstgenoemde gebied (korthedshalve het gebied Arnhem/Apel-doorn te noemen), dat veel groter was, lagen de aangetaste bossen verspreid en vaak te midden van anderen, die in het geheel niet waren aangetast. Ernstige en matige aantastingen kwamen hier vooral voor ten O. van de weg Arnhem—Apeldoorn, echter ook bij Schaarsbergen en Ede. Voorts werden in dit gebied een groot aantal lichte aantastingen geconstateerd.

Ook buiten de beide bovengenoemde gebieden kwamen echter aantastingen door de eerste generatie voor en wel bij Gortel, Garderen, Aalten (Gld.), Soest, Lage Vuursche, Zeist, Leersum en in de Schouwense duinen. Alleen bij Gortel, Garderen en Aalten was de aantasting matig, in de andere gevallen licht. In de eerste dagen van Augustus hadden de larven van de eerste generatie zich allen ingesponnen. Er volgde toen een duidelijke pauze zonder vreterij. Er werden echter veel eieren gelegd en toen de eersten daarvan omstreeks 7 September uitkwamen, begon de vreterij van de 2e generatie.

De plaag kon nu aantzienlijk van de eerste generatie, niet alleen doordat de oorspronkelijke aantastingen zich uitbreidden, maar ook doordat er vele nieuwe bijkwamen. In het gebied Haarle/Holten had de aantasting zich verplaatst naar de omliggende bossen, die nog niet of weinig te lijden hadden gehad. In de oorspronkelijk aangetaste complexen was de plaag hier reeds tot staan gekomen o.a. door de hoge beparasiteringsgraad der eieren door *Achrysocharella ruforum* Krausse. In het gebied Arnhem/Apel-doorn traden een aantal nieuwe aantastingen op terwijl in vele gevallen eveneens uitbreiding rondom de oorspronkelijke haarden plaats vond.

Ook buiten de beide bovengenoemde gebieden waren er echter zeer veel aantastingen door de tweede generatie. Zij worden hieronder opgesomd :

Ernstige aantastingen bij : Heerde, Gortel, Niensen, Laren (Gld.), 's Heerenberg, Overasselt (Gld.), Zeist, Ravestein, Grave, Overloon, de Rips, Bergen (L.), Venraai, Sevenum. Matige aantastingen bij Ommen (Lemelerberg), Gortel, Niensen, 's Heerenberg, Wijchen, Groesbeek, Heumen, Leusden (Leusder bos, De Treek), Rhenen, Schaijk, St. Anthonis, Venraai, Lichte aantastingen bij Den Ham, Hellendoorn, Vierhouten, Uddel, Het Loo, Hoog Soeren, Almen, De Vuursche, Bilt-hoven, Zeist, Bergen, Heemskerk, Wijk aan Zee, de Schouwense duinen,

Sevenum, Baexem, Beegden, Montfoort, Echt.

Men merke op, dat thans veel vreterij in de streek ten N. en N.O. van Apeldoorn (Niersen, Gortel, Vierhouten, Uddel, Hoog Soeren) voorkwam en dat deze streek aansluit bij het gebied Arnhem/Apeldoorn. De andere aantastingen van de tweede generatie lagen voornamelijk op de Utrechtse heuvelrug, in het grote gebied bestaande uit Oostelijk N.-Brabant, N. Limburg en de streek ten Z. van Nijmegen en voorts in het reeds genoemde gebied Haarle/Holten. In Groningen, Drente en Friesland kwamen in het geheel geen aantastingen voor.

In vele gevallen waren de aantastingen dusdanig, dat besloten werd tot bestrijding met insecticiden. De bestrijding geschiedde van uit de lucht. De behandelde bossen lagen in de gebieden Haarle/Holten, Arnhem/Apeldoorn en bij Gortel en hadden een gezamenlijk oppervlak van ± 1100 ha. (Voor nadere bijzonderheden zie: 2 en 7).

Ongeveer half October kwam de vreterij op zeer veel plaatsen tot stilstand, doordat massa's larven aan een infectieziekte te gronde gingen.

Bijna alle bovengenoemde aantastingen golden de groveden. In de N.-Hollandse en Schouwense duinen vonden echter lichte aantastingen van Oostenrijkse dennen en in het laatstgenoemde gebied ook van bergdennen plaats.

Sparrenbladwesp (*Lygaeonematus abietinum* Htg.)

Zware aantastingen werden gemeld uit Denekamp, Willemsoord, 's Heerenberg; matige aantastingen uit Steenwijkerwold, Loon op Zand; en lichte aantastingen uit Laren (Gld.), Hoogkeppel (Gld.), Heemskerk en Oisterwijk. Zowel fijnspar als sitkaspar werden aangetast.

In Noord-West Duitsland en vooral in enige aan ons land grenzende gebieden is de door deze soort aangerichte schade de laatste jaren toegenomen (6). Of dit in zijn algemeenheid voor Nederland ook geldt is niet met zekerheid te zeggen, wel echter dat de plaag hier, evenals in Duitsland, een chronisch karakter heeft.

Langlotbladwesp van de lariks (*Lygaeonematus wesmaeli* Tischb.)

Een matige aantasting van lariks bij de Rips.

Lariksbladwesp (*Lygaeonematus laricis* Htg.)

Een matige aantasting over een oppervlakte van ± 1 ha bij Austerlitz.

Spinselbladwesp van de lariks (*Cephalcia alpina* Klug.)

Dit jaar werden in het geheel geen aantastingen gemeld. Reeds in 1951 was de plaag, die ongeveer tien jaar lang in Drente had geheerst, belangrijk in betekenis afgenomen.

Hoornaarwesp (*Vespa crabro* L.)

In de omgeving van Hummelo werden essen aangetast. Een aantasting van berken bij Zwolle moest vermoedelijk ook aan deze wespen worden toegeschreven.

Douglaswolluis (*Gilletteella cooleyi* Gill.)

Een matige aantasting van douglas bij Willemsoord en lichte aantastingen, eveneens van douglas, bij Zelhem, Arnhem en Rhenen. Bij Appelscha vond galvorming aan sitkasparren plaats; deze aantasting werd als licht aangemerkt.

Beukenwolluis (*Cryptococcus fagi* Bärenspr.)

Een ernstige aantasting werd ons gemeld uit Willemsoord, een matige uit het Amsterdamse Bos. Bij 's Graveland waren enkele bomen aangetast.

Beukenbladluis (*Phyllaphis fagi* L.)

Uit Breda en Eindhoven werden ons ernstige aantastingen gemeld van beuken.

Sparrenluis (*Elatobium abietinum* Wlk.)

Uit Heemskerk werd een geval van lichte aantasting van sitkasparren gemeld.

Paratetranychus ununguis Jacobi (spint)

Ernstige aantastingen door deze spintmijten kwamen voor in een kwekerij bij Wageningen (sitka) en in het Amsterdamse Bos (fijnspar en *Picea Omorika* Purkyne).

Diverse waarnemingen.

Van Rossem (5) vond in uit Amerika geïmporteerde eikels van *Quercus borealis* Michx. een aantal larfjes, die tot de soort *Balaninus baculi* Chitt. bleken te behoren. Gewezen werd op het gevaar dat deze soort, een verwant van onze eikelboorder, in Europa vaste voet krijgt.

Bij Garderen deed zich een aantasting voor van *Abies grandis* Lindl., welke waarschijnlijk moest worden toegeschreven aan *Epiblema proximana* H.S.

Bij Goes werd *Sorbus intermedia* Pers. zwaar aangetast door spintmijten.

LITERATUUR.

1. Elton, E. T. G. — Overzicht der beschikbare gegevens over insectenplagen in onze bossen en andere houtopstanden in het jaar 1950. — Meded. Comité ter Bestud. en Bestrijd. v. Insectenpl. in Bossen No. 22. — Eveneens in Ned. Boschb. Tijdschrift 23, 1951 (9): 227—238.
2. Maan, W. J. en W. E. Meijerink — De dennenbladwespbestrijding met behulp van vliegtuigen — Tijdschr. Ned. Heidemij. 63, 1952 (3): 65—73.
3. Nederlandse Bosinsecten — Ned. Boschb. Tijdschrift 22, 1950 (1): 12—26.
4. Nederlandsche Boschbouwvereniging — De namen van onze voornaamste houtgewassen. 1948.
5. Rossem, G. van — Voordracht gehouden voor de Ned. Entom. Ver. op 15 Nov. 1952. Zie „Versl. en Wetensch. Meded. der 12e Herfstvergadering der Ned. Entom. Ver. op 15 Nov. 1952” (nog niet gepubliceerd). — Zie ook: G. van Rossem in Versl. en Wetensch. Meded. der 11e Herfstvergadering der Ned. Entom. Ver. op 24 Nov. 1951.
6. Thalenhorst, W. — Versuche zur Bekämpfung der kleinen Fichtenblattwespe — Forst u. Holz 7, 1952 (4): 49—51.
7. Voûte, A. D. — Bestrijding van de dennenbladwesp op de Veluwe en in Overijsel — T.N.O. Nieuws 6, 1951 (11) 382—383.
8. Voûte, A. D. — Aantasting van douglas door de lariksmot (*Coleophora laricella* Hb.) — Ned. Boschb. Tijdschrift 24, 1952 (9): 244—246.